

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	การต่อรองในการเข้าถึงทรัพยากรของชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่รอยต่อระหว่างอุทยานแห่งชาติเขาสะเมมา – เขาวง และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน
ผู้เขียน	นางสาว วิระ โปธิ์เรีย
ปริญญา	วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (ภูมิศาสตร์)
คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชูศักดิ์ วิทยาก็ค ประธานกรรมการ อาจารย์ ดร. สันฐิตา กาญจนพันธ์ กรรมการ อาจารย์ ดร. สุทธิณี คนตรี กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง การต่อรองในการเข้าถึงทรัพยากรของชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่รอยต่อระหว่างอุทยานแห่งชาติเขาสะเมมา – เขาวง และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน มีวัตถุประสงค์สำคัญที่มุ่งเน้นการศึกษาศักยภาพ และการเสนอแนวทางและกระบวนการต่อรองของชุมชนในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่หวงห้ามและคุ้มครองจากภาครัฐ ประเภท ป่าสงวนแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติ เขตจัดการต้นน้ำ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ที่เหมาะสมเชิงอนุรักษ์ และยอมรับได้ ทั้งจากชุมชนและภาครัฐ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับ ทฤษฎีการเข้าถึง แนวคิดด้านการจัดการความขัดแย้งระหว่างชุมชน รัฐ และองค์กรเอกชน ด้านการใช้วาทกรรมในการต่อรองด้านวัฒนธรรมชุมชน และด้านการใช้พื้นที่ทางสังคม เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาเรื่องนี้

ผลของการศึกษาพบว่า ชุมชนมีศักยภาพในการต่อรองเพื่อใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่าไม้ และสัตว์ป่าด้วยการมีอุดมการณ์ร่วมและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนาชุมชนและสังคมของตน โดยเฉพาะด้านการศึกษา และการจัดการทรัพยากรเชิงอนุรักษ์เป็นสำคัญ การมีผู้นำที่เข้มแข็ง การมีการระดมทุน และการร่วมมือเป็นเครือข่ายกับทางองค์กรเอกชนที่เข้ามามีบทบาทร่วมต่อรองด้วย แต่ชุมชนก็มีข้อจำกัดในการต่อรองที่ไม่บรรลุเต็มตามเป้าหมาย ด้วยปัญหาอุปสรรคด้านกฎหมาย การประกาศเขตอนุรักษ์ เขตหวงห้ามและคุ้มครองต่างๆ เจ้าหน้าที่รัฐ การเอื้อประโยชน์ผิดกลุ่มเป้าหมาย และแนวคิดของภาครัฐที่แยกคนออกจากป่า

วิธีการต่อรอง ระหว่างชุมชนกับภาครัฐในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่หวงห้ามคุ้มครองดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ 4 วิธี คือ (1) การเจรจาทางการเมืองในระดับท้องถิ่นทั้ง 2 ฝ่ายระหว่างแกนนำชุมชนและเจ้าหน้าที่รัฐ (2) การสร้างสัญลักษณ์ควบคุมกำหนดขอบเขต และการ

ขยายขอบเขต การใช้ประโยชน์พื้นที่ที่ขัดแย้งกันระหว่างชุมชนและภาครัฐ (3) การใช้ประโยชน์จากวัฒนธรรมชุมชนสร้างภาพลักษณ์ เพื่อให้เกิดความเชื่อถือเป็นชุมชนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และ (4) การใช้สิทธิพลของนายทุนในพื้นที่สร้างอำนาจการเจรจาต่อรองกับเจ้าหน้าที่รัฐระดับท้องถิ่นที่ก่อให้เกิดปัญหาในการใช้ประโยชน์พื้นที่ผิผประเภท

ส่วนกระบวนการต่อรองของชุมชนกับภาครัฐ เพื่อจะยังได้ใช้ประโยชน์ทรัพยากรในพื้นที่ศึกษาได้ดั้งเดิมประกอบด้วย 3 กระบวนการย่อย คือ (1) กระบวนการค้นหาแนวทางมา ยืนยันด้วยความรู้ทางวิชาการด้านป่าไม้ กับความยาวนานของอายุชุมชนก่อนมีเขตหวงห้ามในพื้นที่ศึกษา (2) กระบวนการณรงค์ให้ใช้พื้นที่ทำเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน เพื่อป้องกันการอ้างสิทธิขอคืนพื้นที่ป่าของรัฐจากการจัดการของชุมชน และ(3) กระบวนการร่วมกิจกรรมกับภาครัฐ และเอกชน ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรของพื้นที่ ใดๆก็ตีกระบวนการต่อรองปัจจุบันได้ล้มเลิกไปในบางชุมชนแล้วด้วยปัญหาวิกฤติด้านกฎหมายการอนุรักษ์ที่ทับซ้อนกันอยู่ในพื้นที่นั้น และหรือสมาชิกชุมชนมีทางเลือกอื่นที่ดีกว่าเชิงเศรษฐกิจ

Thesis Title	Negotiating Resource Access of Communities in the Interstitial Areas Between Khao Chamao - Khao Wong National Park and Khao Ang Ruenai Wildlife Sanctuary	
Author	Miss Wira Phoria	
Degree	Master of Science (Geography)	
Thesis Advisory Committee	Assistant Professor Dr. Chusak Wittayapak	Chairperson
	Lecturer Dr. Santita Ganjanapan	Member
	Lecturer Dr. Suthinee Dontree	Member

ABSTRACT

The study on **“Negotiating Resource Access of Communities in the Interstitial Areas between Khao Chamao - Khao Wong National Park and Khao Ang Ruenai Wildlife Sanctuary”** was primarily to examine the community’s capacity, its proposed guidelines, and negotiating process in utilizing natural resources in the prohibited and protected areas declared by the government. These areas included national reserved forest, national park, watershed areas, and wild life conservation areas. The community’s proposed conservation guidelines were to be acceptable both to the community and the government sector. The study “Theory of Access”, and that of the resolution of the conflict among community, public sector and non-governmental organization (NGO), particularly on the discourse of the negotiation, community’s culture, and social space, to set the framework for this study.

The findings reveal that the community has capacity to negotiate to utilize the natural resources- soil, water, forest, and wild life animals, with a shared ideology and creativity in developing their community and society, particularly in the aspects of education and sustainable natural resources management. The community had strong leadership, fund raising, and partnership in connecting itself with the network of the concerned NGOs who were drawn as well into the negotiation. The community, however, had some constraints blocking it from achieving the goal. These included obstacles of legal framework, the government’s declarations on conservation, prohibition, and protection areas, the government officials’ attitude, the government’s fault beneficiary, and its contending principle of relocating people from the forest.

The method of the negotiation between the community and the government sector in utilizing natural resources in the protected areas mentioned above could be conceived in four strategies: (1) political negotiation at local level between the community core leaders and government officials, (2) construction of the sign to regulate the zoning and zoning expansion, making use of the areas under conflict between the community and government, (3) using community culture to build up the community's image of their being natural resources sustainable managing community, and (4) using the cases of the local influential people who had misused the lands in negotiating with local government officials.

In the process of negotiation between the community and government sector to continue utilizing the areas under the study, there were three processes, namely (1) the process of finding alternative knowledge from the community's long existence before the government's declaration of conservation forest to resist the government's insisting scientific forestry knowledge, (2) the process of campaigning for using the areas for sustainable agricultural practice to prevent the government's attempt to reclaim the forest from the community's management, and (3) the process of taking part in the governmental and non-governmental organizations in conserving the resources in the areas. However, at present the negotiation process has no longer practiced in some communities due to the critical and problematic laws declaring conservation areas over the lands long used by the community and/or the community had other better economic choices.